

HÖGSTA DOMSTOLENS BESLUT

meddelat i Stockholm den 23 mars 2006

Mål nr

Ö 4190-05

KLAGANDE

SP

Ombud: Advokat PD

MOTPART

Justitiekanslern

Box 2308

103 17 Stockholm

SAKEN

Återbetalningsskyldighet för försvararkostnader

ÖVERKLAGADE AVGÖRANDET

Svea hovrätts beslut i dom den 31 maj 2005 i mål B 3466-04

HÖGSTA DOMSTOLENS AVGÖRANDE

Med ändring av hovrättens beslut fastställer Högsta domstolen SPs återbetalningsskyldighet för försvararkostnaden vid tingsrätten till femtiotusen (50 000) kr och i hovrätten till tiotusen (10 000) kr.

SP skall till staten återbetala det belopp om tvåtusenfemhundra tjugo (2 520) kr som i Högsta domstolens mål B 2632-05 har utgått i ersättning av allmänna medel till hans försvarare.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

SP har yrkat att Högsta domstolen skall nedsätta den honom ålagda återbetalningsskyldigheten för försvararkostnader vid tingsrätt och i hovrätt.

Justitiekanslern har i ett yttrande anfört att SPs återbetalnings skyldighet vid tingsrätten bör sättas ner dels med en tredjedel därför att han delvis frikänts, dels ytterligare något, därför att återbetalningsskyldigheten annars skulle bli oskälig med hänsyn till hans ekonomiska förhållanden, dock inte till ett lägre belopp än vad tingsrätten fastställt. Justitiekanslern har vidare anfört att SP med hänsyn till utgången i hovrätten bör åläggas att återbetala i vart fall viss del av kostnaden där.

SKÄL

Sedan SP överklagat hovrättens dom beträffande ansvar och rättegångskostnader, meddelade Högsta domstolen i mål B 2632-05 prövningstillstånd endast i frågan om SPs skyldighet att ersätta staten vad som av allmänna medel har utgått i ersättning till hans försvarare i underinstanserna.

SP var vid tingsrätten åtalad för grov stöld och försök därtill dels tillsammans och i samförstånd med andra, dels ensam vid något eller några tillfällen under tiden den 15 januari 1998 till den 8 maj 2000 samt vid två tillfällen den 9 maj 2000. Vid tingsrätten fälldes han till ansvar för grov stöld och försök till grov stöld den 9 maj 2000. I hovrätten ålades han ansvar för att ensam ha begått försök till grov stöld vid två tillfällen den 9 maj 2000. Påföljden bestämdes till villkorlig dom med samhällstjänst 120 timmar.

En tilltalad skall enligt 31 kap. 1 § första stycket rättegångsbalken ersätta staten för det som utbetalats av allmänna medel för bland annat en offentlig försvarare om han döms för ”brottet”. Enligt andra stycket samma lagrum omfattar ersättningsskyldigheten dock inte kostnader som inte skäligen har varit motiverade för utredningen. Åtalet har bifallits endast till en del, och målet har omfattat sju andra tilltalade. SPs försvarare har varit närvarande under större delen av huvudförhandlingen som gällde samtliga tilltalade. Emellertid torde det ha haft betydelse för utredningen av SPs brottslighet att uppgifter om stöldkulturen på hans arbetsplats lades fram för rätten. Nedsättningen av återbetalningsskyldigheten enligt 1 § första och andra styckena för kostnaderna vid tingsrätten bör därför göras med en tredjedel till ca 86 000 kr.

Av 31 kap. 1 § tredje stycket rättegångsbalken följer att den tilltalade inte är skyldig att betala mer än vad han skulle ha fått betala i avgift vid rättshjälp enligt rättshjälpslagen. SPs ekonomiska förhållanden är sådana att han enligt 6 § rättshjälpslagen (1996:1619) inte skulle ha rätt till rättshjälp. Bestämmelsen i tredje stycket medför därför inte att hans ersättningsskyldighet skall begränsas.

Det återstår att pröva om det, förutom den inskränkning av betalningsskyldigheten som följer av det föregående, finns skäl att enligt 31 kap. 1 § fjärde stycket rättegångsbalken jämka återbetalningsskyldigheten för försvaret i tingsrätten med hänsyn till SPs brottslighet eller hans personliga och ekonomiska förhållanden. SPs brottslighet är inte bagatellartad. Hans inkomst översteg emellertid endast obetydligt den gräns där hans återbetalningsskyldighet hade jämkats tämligen kraftigt enligt det tredje stycket. Det bör därför ske ytterligare en nedsättning av återbetalningsskyldigheten till 50 000 kr.

När det gäller återbetalningsskyldigheten för kostnaden i överrätterna stadgas i 31 kap. 10 § första stycket första meningen rättegångsbalken att denna skall bestämmas med hänsyn till utgången där. Enligt andra meningen skall högre rätts dom anses som fällande allenast då den tilltalade döms till påföljd som är att anse som svårare än den vartill lägre rätt dömt eller, om han frikänts av lägre rätt, finnes ha begått brottet eller av honom fullföljd talan inte föranleder ändring i lägre rätts dom.

I hovrätten ändrades rubriceringen av ett av de brott som SP dömdes för från grov stöld till försök till grov stöld. Vid sådant förhållande skall

SP inte förpliktas att återbetala hela försvararkostnaden i hovrätten (jfr NJA 1962 s. 346). Med hänsyn till utgången i hovrätten och SPs ekonomiska förhållanden bör återbetalningsskyldigheten nedsättas till 10 000 kr.

I beslutet om prövningstillstånd tillerkändes SPs offentlige försvarare ersättning för biträdet i Högsta domstolen. Frågan om SPs återbetalningsskyldighet för kostnaden i Högsta domstolen lades upp tillsammans med de dispenserade frågorna som detta mål. Högsta domstolen beviljade inte prövningstillstånd i ansvarsfrågan. Den ersättning som i Högsta domstolens mål B 2632-05 har utgått till SPs försvarare skall SP därför betala tillbaka till staten (jfr NJA 1968 s. 557).

I avgörandet har deltagit: justitieråden Victor, Håstad (referent), Lindeblad, Nyström och Calissendorff
Föredragande revisionssekreterare: Kramer